

Posolstvo knihy Jonáš

Na knihu sa je možné dívať, ako na malé divadelné predstavenie. Máme pred sebou príbeh o 4 dejstvách, úplne ako v divadle. Každý príbeh je oddelený oponou – samostatný, avšak všetky príbehy sú spojené dejovou nitou.

Každé dejstvo je možné pomenovať:

- 1) Vyslanie do Ninive a nepodarený útek (1. kap.)
- 2) Jonášova modlitba z útroby ryby – metanoia (2. kap.)
- 3) Jonášova zvesť v Ninivčanom a ich neočakávaná reakcia (3. kap.)
- 4) Rozhnevaný Jonáš a ľútostivý Boh (4. kap.)

(čítať text)

Žiadna z prorockých kníh SZ nie je takto napísaná. V tomto je svojim literárnym druhom špecifická. Táto kniha nesie prívlastok satirická novela.

Proroci (ako naznačuje ich pomenovanie) hovorili k ľudu a hovorili veľa. Bolo to ich poslanie. Jonáš, ten nehovorí s ľuďmi skoro vôbec. Predstaví sa cestujúcim (1:9), potom im povie, aby ho hodili do mora (1:12), jeho kázanie v Ninive má jednu vetu: „Ešte 40 dní a Ninive bude vyvrátené“ (3:3).

Inak Jonáš hovorí už len s Hospodinom. A tam je jadro posolstva tejto knihy. Najprv sa k nemu modlí (2. kap.) a potom s Ním namosúrene diskutuje (4. kap.).

Už ten samotný fakt, že prorok hovorí podstatne viac s Hospodinom ako s ľuďmi, a že Hospodin má oveľa viac čo povedať Jonášovi ako jeho poslucháčom, ukazuje, že tu nejde o prorockú knihu v obvyklom zmysle slova. Od ostatných prorockých kníh sa ona líši tým, že hlavný hrdina nie je pozitívna postava, ale skôr karikatúra. Všimnime si – počas deja chce až 3 krát zomrieť (1:12, 4:3, 4:8-9).

Adresáti knihy

Aký kruh ľudí, resp. aký druh zbožnosti chce pisateľ tejto knihy prostredníctvom tohto príbehu osloviť, zmeniť ich zmýšľanie? Až keď si zodpovieme túto otázku, nájdeme kľúč k zámeru pisateľa.

Oslovené sú kruhy, ktorým nejde do hlavy, ako môže byť Hospodin naraz aj prísny sudcom nad nepriateľmi Izraela, aj milostivým a ľútostivým Bohom, ktorého milosrdenstvo prekračuje všetky hranice.

Oslovené sú kruhy, ktorým nejde do hlavy, prečo Hospodin už dávno nepotrestal Ninive – hlavné mesto úhlavného nepriateľa.

Oslovené sú kruhy, ktoré sa domnievajú, že za takýchto okolností slúžiť Hospodinu je nezmysel (Jonáš si žiada trikrát zomrieť), lebo Hospodin nerobí rozdiel medzi Izraelom a pohanmi.

Oslovené sú kruhy, ktoré nechcú pripustiť, že aj pohania sú Božie deti (lez zatiaľ o tom nevedia).

Posolstvo

1)

■ Jonášove slová a činy sú v príkrom rozpore:

1:9 - vyznáva Hospodina ako „Boha nebies, ktorý učinil more i suchú zem“

1:10 - na druhej strane však uteká pred Hospodinom.

■ 4:2nn – Jonáš ospravedlňuje svoju neposlušnosť tým, že vedel skôr než Hospodin, že z trestu vlastne nič nebude.

■ 4:1 – Jonášovi sa nepáči Hospodinovo zmyľovanie sa nad pohanským mestom, (4:5) – nechce veriť v Hospodinovu milosť a za mestom čaká, či predsa nepríde súd.

Vo všetkých týchto obrazoch ide o to ukázať, že **to úzkoprsé nacionalistické, partikulárne a vlastne nakoniec aj xenofóbne nazeranie na okolitý svet a Boha, ktorý patrí výlučne nám, a len nad nami sa zmilúva, len nám odpúšťa viny, že to nazeranie je nesprávne a choré.**

2)

Táto kniha ukazuje, **koľko námahy musí vynaložiť Hospodin, aby napravil zdeformovanú vieru každého jednotlivca v Izraeli.**

■ 1:4 – Hospodin musí spôsobiť vietor a búrku,

■ 2:1 – Hospodin musí použiť veľkú rybu,

■ porovnaj 1:2 a 3:2 – Hospodin musí Jonášovi dvakrát prikázať, čo má robiť (pretože raz nestačí), aby poslúchol Boží rozkaz.

■ 4:6-8 – Hospodin si musí pomôcť ricínovníkom, červom, východným vetrom a páľavou slnka, aby prorok pochopil príčinu Jeho milosrdenstva.

■ 4:10-11 – Hospodin je v knihe predstavený ako Stvoriteľ, ako milostivý Boh a ako Boh nad všetkými národmi. Milostivý je preto, lebo to, čo má potrestať, je jeho stvorenie.

Ak je Jonášova ľútosť nad jedným vyschnutým stromom, ktorý ani nie je jeho, opodstatnená, potom je Hospodinova milosť nad jedným veľkým veľkomestom oveľa opodstatnenejšia.

Mimochodom, na pozadí **veľkej námahy**, ktorú musí Hospodin vynaložiť, aby zmenil zmýšľanie Izraelcov, sa vyníma Jeho **minimálna námaha**, ktorú musí vynaložiť aby Ho pohania prijali. Ninivčanom stačí jedno-veľká kázeň, aby ho prijali.

Takisto **námorníkom postačí jediná búrka** na to aby pochopili, akým veľkým hnevom vzplanie Hospodin proti tomu, kto sa mu vzpiera. Zachváti ich posvätný strach, prinášajú mu obeť a svoj sľub.

Pohanom, ktorých v tejto knihe reprezentujú námorníci a Ninivčania, sú dané **rôzne cesty a spôsoby k spoznaniu Hospodina**. Môžu Ho spoznať ako mocného Stvoriteľa, i ako toho, ktorý volá k pokániu.

3)

Zdeformovaná viera Izraela je **prekážkou** k tomu, aby mohli pohania **priať Hospodina**. Bez poslov sa zvesť o Hospodinovi nedostane k pohanom.

4)

Táto kniha hovorí aj o tom, čo je **zmyslom prorockej skazozvesti**. Nie vtedy splní skazozvesť svoj cieľ, keď sa súd naplní, ale vtedy, ak privedie ľudí k **pokániu a obráteniu**.

Čo s veľkou rybou?

Pre mnohých **iracionálne zaujímavá polemická téma**, ktorú by sme asi nemali obísť, i keď mne sa odpoveď na otázku, či bol Jonáš skutočne v rybe alebo nie, zdá byť nepodstatná. To, čo bolo povedané doposiaľ, nám jasne ukazuje, čo je poslanstvom knihy Jonáš.

Ak pokladáme knihu za satirickú novelu, ako sme ju v úvode nazvali, tak potom s veľkou rybou nemáme problém. Na pozadí príbehu vidíme, že ona spĺňa funkciu symbolu, či obrazu. Nemusíme uvažovať, či „veľká ryba“ je veľryba (ktorá je mimochodom cicavec) alebo nejaký druh žraloka.

Luther sa k tejto otázke vyjadril veľmi pekne. Povedal. „Neveril by som príbehu o Jonášovi v bruchu veľryby, ak by to nebolo v Písme svätom.“

Veľryba, jej útroby i to, že sa ona pohybuje pod morskou hladinou, to všetko symbolizuje hĺbku, z ktorej Jonáš volal na Hospodina vo svojej modlitbe (Žalm 130 – De Profundis).